

Генетика на гениалността при Вавилови

Genetics of the geniality with Vavilov's*

И. Азманов

iazmanov@abv.bg

Abstract. After some investigation in private collection evidences were found about the tragedy of the geneticist Nikolai Vavilov and his brother – the physicist Sergei Vavilov. A new evaluation about Vavilov's double geniality is given.

Генетикът Николай Вавилов и физикът Сергей Вавилов са биологически пример за генетическа уникалност. Те имат огромен приносът за науката. Уникална е и трагедията им. И двамата братя не са били врагове на политическия модел на Сталин, но са станали жертва на този модел. Въпреки наличието на разнообразна биографична литература за двамата братя причината за тяхната трагедия остава неизяснена.

Ще започна с Николай Вавилов (25.11.1887–26.01.1943), който загива като политически затворник в град Саратов на 56 годишна възраст. Сергей Вавилов (24.03.1891–25.01.1951) също загива осем години след него на 60 годишна възраст. Сергей Вавилов е бил председател на Академията на науките на СССР и главен редактор на второто издание на „Большая Советская Энциклопедия“ до том № 6.

В първото издание на тази енциклопедия има подробна биография и научна характеристика за генетика Вавилов и нищо не е написано за физика Вавилов. Във второто издание на енциклопедията е дадена богата характеристика за физика Вавилов. В този том няма данни за генетика Николай Вавилов. Дори името му не се споменава. При изготвянето на 6-тия том на енциклопедията Сергей Вавилов подготвя биографична статия за брат си. Той посещава затвора в Саратов за да установи точната дата на смъртта му и къде е погребан.

Сергей Вавилов смятал да включи подробна биография за брат си, който бил сред най-известните съветски учени. Когато пристигнал в затвора в Саратов имало забрана да се дават подробности както за мъртвите така и за живите затворници. Сергей Вавилов успял да научи всичко, но статията за брат му не била допусната за печат. Поради това в том № 6 на енциклопедията за Сергей има подробна биографична справка, а за Николай – нито дума. Дори не се споменава като брат на Сергей Вавилов. Най-същественият принос на Николай Вавилов е учението за имунитета на растенията, които имат способност да се защитават от болести и да създадът здраво потомство. Той колекционирал огромен растителен материал.

При моите проучавания върху връзката на Дончо Костов с Николай Вавилов се запознах със сина на Николай Вавилов, който също е физик – Юри Николаевич Вавилов. По моя идея през 1999 година Юри Вавилов беше гост на Университета в Санта Барбара и ние имаме много срещи и разговори. На въпроса дали смъртта на Сергей е самоубийство Юри ме засече: *“Откъде го знаеш това, то е вярно, но как го научи?”*

Вавилов и технологията за свръх добив на картофи и още

Не помня името на руския офицер, работил в затвора в Саратов, който ми разказа за Николай Вавилов. От охраната на затвора той попаднал на фронта. По-късно бил пленен от немците и преместен на остров като товарач в немски военни складове. След войната емигрирал в

Америка. Този офицер ми разказа за смъртта на Николай Вавилов. В Санта Барбара друг събеседник ми беше Николенко, който ми помагаше да издирвам руски емигранти, за които подготвих книга. Но главният проблем беше науката и войната.

Николай Вавилов попаднал в затвора на Саратов след като през 1940 година бил арестуван и обвинен, че е направил опит да напусне СССР през Финландия. Смята се, обаче, че той е правил оглед на завзетите от съветската армия финландски части за да установи как финландците са поддържали подземни хранителни складове. Но полицаите от ГПУ го арестували и изпратили в затвора в Саратов. Тук той продължил да се занимава с наука, а неговите последни научни резултати са причината сред затворниците да няма глад. Създадената по негова инициатива картофената плантация изхранвала целия град Саратов. Лете в нея отглеждали зеленчуци. Имали и животинска ферма за прасета и кокошки.

В затвора постоянно измирили хора (престъпници или невинни), изпълнявани били и смъртни присъди, а трупове им погребвали в огромна площ северо-източно от затвора извън Саратов. Площа била няколко квадратни километра. Отделни гробове нямало, а мъртъвците били погребвани един до друг на редици, които затрупвали с пръст.

Вавилов предложил землището да се използва за добив на картофи за зимата, а през летните месеци да се отглеждат зеленчуци. Складови помещения нямало, а добивът от картофи бил огромен. Затова правели пирамиди до самото им изваждане от земята, които покривали с клоци, суха трева и листа за да ги запазят през зимата. Така всеки ден стотина затворника с празни чували отивали за картофи. Част от картофите били предназначени и за отглеждане на прасета. От кожата на прасетата приготвяли дебели кожени шалове, които предпазвали затворниците от кучетата на охраната.

На 26 януари 1943 година Николай Вавилов бил в конвоя за картофи. Затворниците вървели във верига по един по утъпкана партина в снега, а охраната от ляво и от дясно на ски с по 2-3 кучета на връв била в по трудно за обход положение. Когато някой затворник паднел или побегнел пускали куче, което да го повали на земята. Но в обратният им път към затвора натоварени с тежки чували на гръб не малко затворници падали, а някои не могли да станат. Този ден някой бил откраднал коженият предпазен шал на Вавилов и той тръгнал в последната си експедиция за картофена храна без шал, а падането му се оказало фатално. Останал там затрупан в сняга чак до пролетта, когато бил погребан след размръзването на гробищната територия заедно с трупове на десетки други затворници.

През 1999 година в Санта Барабара, САЩ запознах Юри Николаевич Вавилов с магнитофонните записи за смъртта на баща му. Той знаеше подробности от разказа на чичо си, Сергей Вавилов, който беше провел свое разследване.

Литература

1. Большая Советская Энциклопедия 1927, т 8, с. 504.
2. Большая Советская Энциклопедия 1951, т. 6, с. 480-482.

*Текстът на настоящия доклад е получен като електронно писмо и не е включен в сборника на III Конгрес по физически науки [Proceedings of the 3rd Bulgarian National Congress on Physical Sciences, Sofia, Bulgaria, Sep. 29 – Oct. 02, 2016, DVD, ISBN 978-954-580-364-2 Heron Press, Sofia] – бележка на ред.